

JOSEFINES GT. 30, OSLO

Undersøkelse av opprinnelige farger i utvalgte interiører, del 3

Wedvik, Barbro

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)
 Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo
 Telefon: 23 35 50 00
www.niku.no

Tittel Josefines gt. 30, oslo Undersøkelse av opprinnelige farger i utvalgte interiører, del 3	Rapporttype/nummer NIKU Oppdragsrapport 23/2017	Publiseringsdato 06.03.2017
	Prosjektnummer 1020635-3	Oppdragstidspunkt Feb. - mars 2017
	Forsidebilde Salong. Foto: Wilse ca 1920 http://oslobilder.no/OMU/OB.Y4586	
Forfatter(e) Wedvik, Barbro	Sider 20	Tilgjengelighet Åpen
	Avdeling Konservering	

Prosjektleder Barbro Wedvik
Prosjektmedarbeider(e) Brit Heggenhougen
Kvalitetssikrer Ellen Hole [±]

Oppdragsgiver(e) Josefines gate 30 AS v/SAJA Eiendom AS
--

<p>Sammendrag</p> <p>I forbindelse med oppussing av Josefines gt. 30 i Oslo, som er fredet, er utvalgte interiører undersøkt for å dokumentere opprinnelige farger. Dette som grunnlag for anbefaling av valg av farger og maling. I prosjektets del 3 er vegg i korridor i 2. etasje og vegger i 4. etasje blitt undersøkt. Etter ønske fra oppdragsgiver skulle kun malingslag fra første periode, som Dr Lindboes klinikk, avdekkes og dokumenteres med NCS fargekoder. Fargeundersøkelsen viste at veggene i korridoren i 2. etasje trolig har vært lys gule i nedre del og hvite i øvre. Overgangen er markert med svart malt strek. Veggene i bevegelsessonen i 4. etasje har også vært lys gule og overgangen er markert med en brunrød malt strek. Himlingen har vært ensfarget hvit. Funn på vegg i beboerværelse i 4. etasje er usikkert, men kan ha vært lys blått.</p>
--

Emneord Fargeundersøkelse, klinikk, historisme

Avdelingsleder

Ellen Hole

Innholdsfortegnelse

1	Bakgrunn og formål med fargeundersøkelsen.....	7
2	Bygningshistorikk og beskrivelse av interiørene	7
3	Metode og dokumentasjon ved fargeundersøkelsen	7
4	Generelle anbefalinger om videre tiltak	8
5	Materialer og farger i interiørene	8
5.1	Korridor 2. etasje, videre undersøkelser	8
5.1.1	Periode 1A 1916 – 1920	10
5.2	4. etasje	10
5.2.1	Bevegelsessonen	13
5.2.2	Bevegelsessonen periode 1A 1916 - 1920.....	15
5.2.3	Beboelsesværelsene.....	16
5.2.4	Beboelsesværelse Periode 1A 1916 -1920	18
6	Forslag til rekonstruksjon	18
6.1	Korridor 2. etasje.....	18
6.2	4. etasje	18
6.2.1	Gammel bevegelsessone/ Nye værelser ut mot fasaden.....	18
6.2.2	Gamle beboelsesværelser/ Ny bevegelsessone inn mot lysgården	19

1 Bakgrunn og formål med fargeundersøkelsen

I forbindelse med den forestående oppussingen i Josefines gt. 30 (Gnr/bnr 214/176) i Oslo tok SAJA Eiendom ved Lars Olav Jahre kontakt med NIKU pr telefon 15.02.2017 med ønske om å undersøke og dokumentere opprinnelige farger i utvalgte interiører. Bygningen er fredet.

I 2015 ble følgende fellesarealer undersøkt: Inngangsrom (118), vestibyle (120), hovedtrapperom (119) og korridorer i 1. og 2.etasje, samt hovedinngangsdør og inngangsdør til bitrapperom. ¹ Ved del 2 av undersøkelsen i 2016 ble vegger i korridor i 2. og 3. etasje, vegger i ett representativt rom i hver etasje og vegger samt himling med stukkatur i Overlegens kontor i 1. etasje undersøkt.

I del 3 av undersøkelsen ble nylig eksponerte områder på vegg etter rivning av ventilasjonsskap i korridor i 2. etasje og i flere rom i 4. etasje undersøkt.

Oppdragsgiver ønsket ikke en kartlegging av rommenes komplette fargehistorikk, men informasjon om det opprinnelige fargeskjemaet for hvert rom. Etter ønske fra oppdragsgiver skulle derfor kun de eldste malingslagene avdekkes og dokumenteres med NCS fargekoder.

Del 3 av fargeundersøkelsene ble utført av NIKU ved konservator Barbro Wedvik i februar 2017. Rapportering ble utført februar/mars 2017.

2 Bygningshistorikk og beskrivelse av interiørene

For bygningshistorikk og beskrivelse av interiørene vises det til forvaltningsplanen for bygningen skrevet i 2014.²

Der står det blant annet, hentet fra «Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer» kapittel 2 «Fredete eiendommer i Helse- og omsorgsdepartementets landsverneplan»:

Formålet med fredningen er å bevare bygningen som et særpreget og tidstypisk eksempel på en privatklinikk fra tidlig 1900-tall. Fredningen skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur, materialbruk og detaljering.(s.9)

Bygningen ble fredet i 2011.³

3 Metode og dokumentasjon ved fargeundersøkelsen

Romnummereringen er hentet fra Ullevål sykehus sine plantegninger. Informasjon i forvaltningsplanen ble brukt ved fargeundersøkelsen.

Arbeidet ble gjort under blandete lysforhold og ved bruk av trappestiger.

¹ Josefines gt.30, Oslo. Undersøkelse av opprinnelige farger i utvalgte interiører. NIKU Oppdragsrapport nr 154/2015.

² Forsvarsbygg nasjonale festningsverk, 2014: *Forvaltningsplan for fredet bygning Ullevål DPS Josefines gate 30, Oslo.*

³ Forsvarsbygg nasjonale festningsverk, 2014: *Forvaltningsplan for fredet bygning Ullevål DPS Josefines gate 30, Oslo., s.17.*

Fargeundersøkelsen er gjort ved avdekking av eldste malingslag og stikkprøver med skalpell på bygningselementene, vurdering av overflater i feltmikroskop på stedet og fargekoding i NCS-systemet, som er et system for fargebeskrivelse.⁴ Det ble også tatt med materialprøver for undersøkelse i mikroskop på NIKU. For hvert rom er det satt opp en tabell for de undersøkte bygningsdelene med beskrivelse av funnet farge, NCS fargekode og materialbeskrivelse. Bruk av parentes indikerer at koden er hentet fra et annet element eller rom.

4 Generelle anbefalinger om videre tiltak

For generelle retningslinjer om vedlikehold og hva slags tiltak i interiørene som er søknadspliktig vises det til forvaltningsplanens punkt 3.2 (side 11-13).

Videre gjør NIKU oppmerksom på at fargekodene skal oppfattes som veiledende, ettersom det sjelden er mulig å finne én NCS-kode som fullstendig samsvarer med den avdekkete fargen. Dersom det er oppgitt to koder med skråstrek mellom, anses fargen å ligge mellom de to kodene. Det må også tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingene ble påført. Overflater malt med limfarge er gjerne blitt vasket ned og overflaten isolert med olje, såpe eller annet før ny oppmaling. Det er derfor ofte lite bevart av denne typen maling, og bevarte rester kan være sterkt endrede og misfargede.

Ved en eventuell oppmaling bør anbefalte farger justeres på stedet mot blekete avdekkingsprøver på bygningselementene. Det bør gjøres prøveoppstrøk av fargene som deretter vurderes og eventuelt justeres før hele interiør males opp.

5 Materialer og farger i interiørene

5.1 Korridor 2. etasje, videre undersøkelser

Det vises til forvaltningsplanen s. 90 for beskrivelse og foto, og til NIKUs rapport fra del 1 og 2 av undersøkelsen.⁵⁶

Som beskrevet i rapporten fra del 1 og 2 av undersøkelsen er det meste av de eldste malingslagene på veggen i korridoren i 2. etasje fjernet.

Etter rivning av en sekundær ventilasjonssjakt på nordvegg i sørfløy mot trapperom (Figur 1), ble det gjort en ny undersøkelse. Denne viste et gult lag innerst på nedre del av vegg (Figur 2). Det ble tatt en materialprøve for å undersøke i mikroskop om laget var sparkel eller et pigmentert malingslag (Figur 3). Over det gule laget lå en lys blågrå oljemaling.

⁴ Natural Color System® Index 2009

⁵ Josefines gt.30, Oslo. Undersøkelse av opprinnelige farger i utvalgte interiører. NIKU Oppdragsrapport nr. 154/2015.

⁶ Josefines gt.30, Oslo. Undersøkelse av opprinnelige farger i utvalgte interiører, del 2. NIKU Oppdragsrapport nr. 99/2016.

Figur 1 Undersøkt område, bak ventilasjonsskap

Figur 2 Tverrsnitt av malingslag bak ventilasjonsskap. Blå pigmenter i øverste lag. Manglende pigmentering i gult lag indikerer sparkel.

Ny undersøkelse med streiflys på samme korridorvegg synliggjorde en forhøyning i malingslaget i smyget ved det østre vinduet, ca. 190 cm over gulv. Stikkprøve med skalpell viste en malt svart linje med gul limfarge under (Figur 4). Undersøkelse av materialprøve i mikroskop viste at den svarte dekorlinjen tilhørte det gule laget, og at det gule laget er innerste lag på veggen (Figur 5). Undersøkelsen viste også at det gule laget bak ventilasjonsanlegget ikke har synlige gule pigmenter og trolig er sparkel (Figur 3).

Det kan være at det tidligere funnet av små rester av lys blått bak et deksel, som beskrevet for korridoren i 2. etasje i delrapport 2, stammer fra det lyse blå malingslaget som var bevart bak ventilasjonsskapet.

Figur 3 Undersøkt område på vegg i sørfløy, østre vindu, østre smyg, ca. 190 cm over gulv. Avdekket svart malt linje.

Figur 4 Tverrsnitt av malingslag på vegg ved vindu, ca 190 cm over gulv. Pilene viser et pigmentert gult lag med et svart lag over. Det gule laget er trolig den første veggfargen på nedre del av vegg i korridor, og det svarte laget er en linje som markerer skillet mellom øvre og nedre del av vegg.

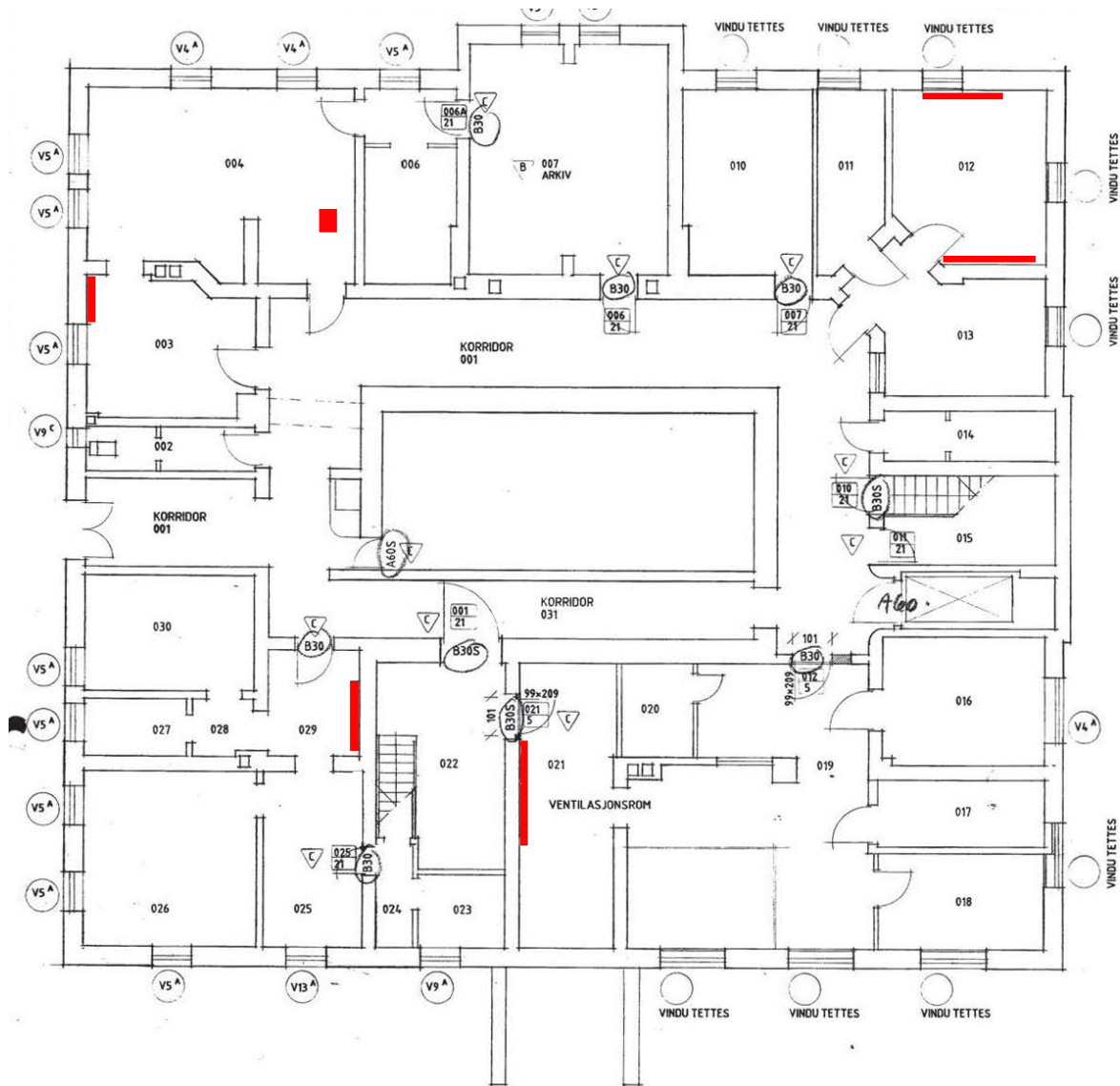
5.1.1 Periode 1A 1916 - 1920

Undersøkesområde	Fargenavn	Materiale	Fargekode
Vegg - linje	SORT	Limbasert maling	(ikke kodet)
Vegg - under linje	GUL, lys	Limbasert maling	(ikke kodet)

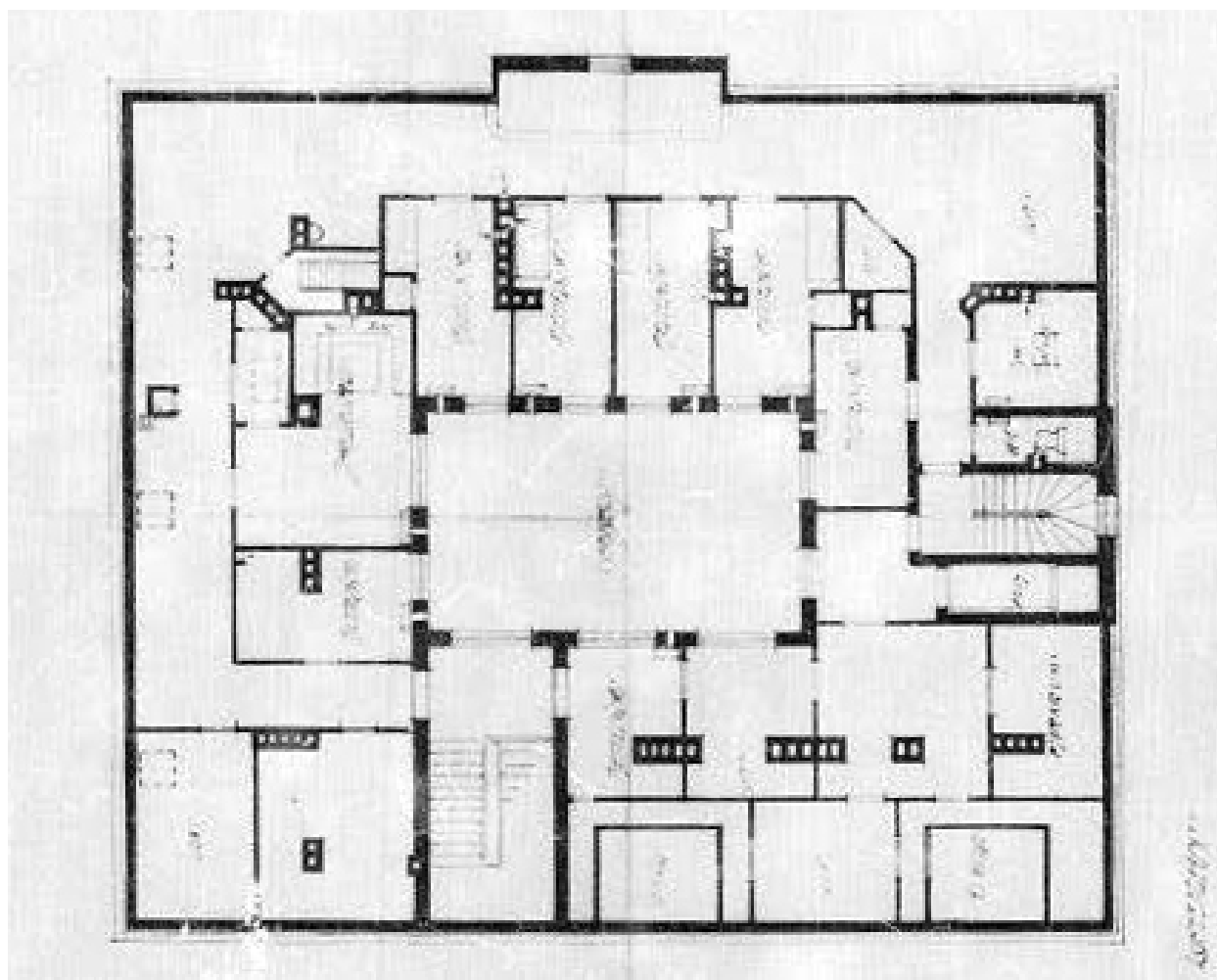
5.2 4. etasje

Områder på vegg som har vært dekket av skap, ventilasjonsbokser og veggskiller ble undersøkt. For registrering av undersøkelsesområdene vises det til romnummereringen på plantegningen fra Ullevål sykehus. De undersøkte områdene befinner seg på sørvegg i rom 003, bakside av loftstrapp i rom 004, øst- og vestvegg i rom 012, nordvegg i rom 029 samt supplerende undersøkelse av vegg i rom 021 (Figur 6).

4. etasjen har gjennomgått store endringer. Det vises til opprinnelig plantegning fra 1915 (Figur 7), og forvaltningsplanens beskrivelse av etasjens opprinnelige funksjoner på s. 19, beskrivelse og foto s. 120-122. I motsetning til de andre etasjene hadde fjerde etasje beboelsesrommene inn mot lysgården og bevegelsessonene ytterst.

Figur 5 Plantegning 4. etasje, 1993, for Ullevål sykehus. Romnumrene i rapporten henviser til denne tegningen. Rødt område er undersøkt.

Figur 6 Plantegning, 4. etasje, 1915. Tilsendt kopi fra Nasjonale festningsverk/Forsvarsbygg. Plansjen er hentet fra Plan- og bygningsetatens arkiv.

Figur 7 Fellesrom i sørvestre hjørne i 4. etasje, inn mot lysgård? Foto: <http://oslobilder.no/OMU/OB.Y4586>

5.2.1 Bevegelsessonen

De undersøkte områdene i den opprinnelige bevegelsessonen (rom 003 og 012) viser lys gul limfarge på nedre del av vegg og hvit limfarge i øvre del/himling. Overgangen er markert med en malt rødbrun strek 240 cm over gulv, denne også trolig i limfarge (Figur 9, 10, 11).

Undersøkelsen viser samme fargesetting i rom 029 (Figur 12, 13, 14). Det er ukjent for NIKU om dette rommet er del av fellesarealer/bevegelsessone.

Figur 8 Rom 012, mot nord. Opprinnelig bevegelssone. Foto: NIKU

Figur 9 Rom 012, mot øst. Lys gul og hvit vegg malt med limfarge, overgang markert med malt rødbrun strek 240 cm over gulv. Foto: NIKU.

Figur 10 Rom 012, mot øst, detalj. Område med svært godt bevart opprinnelig limfarge. Foto: NIKU.

Figur 11 Rom 029, mot nord. Foto: NIKU

Figur 12 Rom 029, mot nord. Lys gul og hvit vegg malt med limfarge, overgang markert med malt rødbrun strek 240 cm over gulv. Foto: NIKU

Figur 13 Rom 029, mot nord, detalj. Område med skitten, men godt bevart opprinnelig limfarge. Foto: NIKU.

5.2.2 Bevegelsessonen periode 1A 1916 - 1920

Undersøksområde	Fargenavn	Materiale	Fargekode
Vegg - over linje	HVIT	limbasert	S 0502-Y mot 0500-N
Vegg - linje	BRUN, rødlig	limbasert	Varierende, fra S 3030-Y30R til 3040-Y40R
Vegg - under linje	GUL, lys	limbasert	S 1020-Y20R mot 1030-Y20R

5.2.3 Beboelsesværelsene

Undersøkelsen på baksiden av loftstrappen viser små rester av lys blå maling, trolig limfarge, i sprekker i pussen (Figur 15, 16, 17). Det *kan* være at beboelsesværelset som veggen trolig tilhørte har vært malt lyseblått, men funnet tilhører i så fall mest sannsynlig den andre oppmalingen med limfarge fordi malingen ligger i en sprekke, og sprekker i muren gjerne kommer etter litt tid.

Områder med lys blå veggfarge tilsvarende funn i pasientværelsene i 1., 2. og 3. etasje står imidlertid uovermalt på sørvegg i rom 021, så fargen har blitt benyttet også i 4. etasje (Figur 18 og 19). På vestveggen mot lysgården er det også rester som kan ha vært lys blå limfarge. Dette kan om ønskelig undersøkes næyere.

Figur 14 Rom 004, mot sørøst. Foto: NIKU

Figur 15 Rom 004, bakside trapp, mot sør. Nyere oppmaling med strekdekor.

Figur 16 Rom 004, mot sør, detalj. Rester av lys blå limfarge i sprekk i muren. Foto: NIKU

Figur 17 Rom 021, mot sør. Områder med lys blå limfarge på vegg. Foto: NIKU.

Figur 18 Rom 021, mot øst, detalj. Godt bevart lys blå limfarge på vegg. Foto: NIKU

5.2.4 Beboelsesværelse Periode 1A 1916 -1920

Undersøkellesområde	Fargenavn	Materiale	Fargekode
Vegg, under eventuell linje	BLÅ lys	Limbasert maling	Mellom 0515-R80B /1015-R80B/1020-R80B

6 Forslag til rekonstruksjon

For utførelse av malerarbeidet må maler ha nok erfaring med tradisjonelle maleteknikker til å vite hvordan man går frem for å oppnå ønsket resultat med tradisjonelle materialer som limfarge.

For å oppnå et godt resultat vil det antagelig kreves en del utprøving på stedet, det vil si prøveoppstryk med brekking av limfarger, utprøving av typer limfarge, justering av bindstyrke, tykkelse på lag og glans. NIKUs konservatorer kan delta i vurderingen av prøveoppstrykene om ønskelig.

NCS fargekoder satt i parentes i tabellen er hentet fra funnsteder på tilsvarende bygningsdeler i andre rom.

6.1 Korridor 2. etasje

Veggfargen i korridor i 2. etasje er ikke avdekket for fargekoding. Kodene nedenfor er hentet fra rom 207 (lys gul, S 1015-Y10R), rom 012 (lys gul, S 1020-Y20R) og rom 116 (sort, S 8500-N). Om ønskelig kan man forsøke å gjøre en større avdekking.

Bygningsdel	Farge	NCS fargekode	Material
Himling/vegg over	Hvit	(S 0500-N/ S 0502-Y)	Limfarge
Strek	Sort	(S 8500-N)	Limfarge
Vegg under	Lys blek gul	(S 1015-Y10R/1020-Y20R)	Limfarge

6.2 4. etasje

I ny plan for 4. etasje er bevegelsessonen mot lysgården og leilighetene ytterst, altså motsatt av den opprinnelige løsningen. Et alternativ er å beholde fargesetting ut fra rommenes plassering i bygningen og ikke deres funksjon.

6.2.1 Gammel bevegelsessone/ Nye værelser ut mot fasaden

Lys gule værelser mot fasaden fantes opprinnelig i alle de andre etasjene.

Bygningsdel	Farge	NCS fargekode	Material
Himling/vegg over	Hvit	S 0500-N/ S 0502-Y	Limfarge
Strek	Brun	S 3040-Y30R	Limfarge
Vegg under	Lys blek gul	S 1020-Y20R	Limfarge

6.2.2 Gamle beboelsværelser/ Ny bevegesessone inn mot lysgården

Ved å male ny korridorvegg i 4. etasje lys blå repeterer man opprinnelig fargesetting i korridoren i 3. etasje.

Bygningsdel	Farge	NCS fargekode	Material
Himling/vegg over	Hvit	(S 0500-N/ S 0502-Y)	Limfarge
Strek	Blå	(S 4030-R80B)	Limfarge
Vegg under	Lys gråblå	S 1015-R80B	Limfarge

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Oppdragsrapport 23/2017

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736 Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112 Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00